

Asia: VN/4677/2021

Valtakunnalliset lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet 2020 päivitys

Taustakysymykset

Vastaajan taustaorganisaatio

Vammaisjärjestö

Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälineiden luovutusperusteet oppaan päivittäminen jatkossa?

Ovatko nykyiset luovutusperusteet olleet hyödyllisiä?

melko paljon

Kenen tehtävänä pitäisi olla luovutusperusteiden päivittämisen koordinointi?

Sosiaali- ja terveysministeriö

Mitä muuta haluaisit sanoa apuvälineiden luovutusperusteiden päivittämisestä?

Luovutusperusteiden päivittämisen koordinaation tulee olla ministeriöllä. Ministeriön tulee asettaa työryhmä, joka vastaa päivittämisestä. Työryhmän tulee edelleen asettaa alatyöryhmiä/pienryhmä yksittäisten apuvälinekokonaisuuksien ohjeistuksen laatimisen tueksi. Näin varmistettaisiin riittävä ammatillinen osaaminen ja se, että ohjeistus tulee laadittua käytäntöön soveltuvalla tavalla.

Vammaisten henkilöiden, apuvälineiden käyttäjien, osallisuus tulee toteuttaa YK:n vammaissopimuksen edellyttämällä tavalla luovutusperusteiden päivitysten laatimisessa.

1. Johdanto

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.1 Lääkinnällisen kuntoutuksen apuvälinepalveluiden perusta

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.1.2 Vammaispalvelulain mukaiset palvelu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Kirjaukset sinällään ovat selkeitä ja ymmärrettäviä. Oppaan tulisi myös ohjata terveydenhuollon apuvälinepalveluita tekemään asiakaskohtaisesti yhteistyötä vammaispalveluista vastaavan kanssa, jotta asiakkaalle muodostuu yksilöllisesti toimiva ja tarkoituksenmukainen kokonaisuus lääikinnällisen kuntoutuksen apuvälineistä ja vammaispalvelulain mukaisista palveluista/korvauksista.

2.1.3 Kelan ammatillisen kuntoutuksen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

2.2 Apuvälinepalvelut eri asumismuodoissa

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Luovutusperusteissa tulee korostaa, että asiakkaan yksilölliseen apuvälineen tarpeeseen vastataan terveydenhuoltolain perusteella, jos siihen sopivaa ratkaisua ei ole sisällytetty asumispalvelun palveluntuottajan ja hyvinvointialueen sopimuksessa asumispalvelun tuottamisesta.

Esimerkiksi asukas tarvitsee hoitajakutsujärjestelmän käsikäyttöisen hälyttimen sijaan leualla painettavan painikkeen.

5. Apuvälineratkaistu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Vammaisen henkilön apuvälinetarve on aina arvioitava yksilöllisesti huomioiden asiakkaan toimintakyky ja tarpeet. Hankintalain mukaisesti hankittu sopimus- apuvälineiden valikoima on apuvälineyksikön toiminnan joustavoittamiseksi perusteltua. Mutta asiakkaalla on aina oikeus yksilöllisen arvion mukaiseen apuvälineratkaistuun. Sen toteuttamiseksi tulee hyvinvointialueita ohjata käyttämään hankintalain mahdollistamaa suora hankintaa.

Oppaan tarkoituksen on luoda yhtenäiset ja valtakunnallisesti sovellettavat luovutusperusteet. Siksi kirjausta paikallisista toimintakäytännöistä tulee täsmentää tai poistaa kokonaan.

On tärkeää, että perustelut tehdyille apuvälineratkaistulle kirjataan potilasasiakirjoihin. Jos asiakas saa apuvälinepyyntöönsä kielteisen ratkaisun, tulee käytännön toiminnassa pohtia yhdessä asiakkaan kanssa muita saatavilla olevia ratkaisuja ja tarvittaessa ohjata asiakas niiden pariin. Myös tämä ohjaus tulee kirjata potilastietoihin. Näiden ratkaisujen tekemiseen tulee tarvittaessa ottaa mukaan myös asiakasta avustava läheinen, jotta tieto toisesta ratkaisusta ja sen saamisen edellyttämä toiminta tosiasiallisesti mahdollistuisivat.

6.1 Potilas- ja laiteturvallisuus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Apuväline osaamisen ylläpitämisen haaste?

6.2.1 Apuvälineen luovuttavan tahon vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Opasta tulee vielä täydentää.

Apuvälineen luovuttajan on systemaattisesti ja jopa yksilöllisesti seurattava apuvälineen käyttöä sekä tarvittaessa opastettava oikeaan käyttöön. Prosessiin on tarvittaessa otettava mukaan myös apuvälineen toimittaja, jotta asiakas saa tarvitsemansa ohjauksen apuvälineen säätöjen tekemiseen ja sen käyttöön. Apuvälineen järjestäjän tulee ohjata asiakasta luovutetun apuvälineen takuuseen, sen voimassaoloaikaan ja mahdollisen reklamaation tekemiseen liittyvissä asioissa.

Seurannalla varmistetaan, että asiakas osaa käyttää apuvälinettä ja saa siitä täyden hyödyn arjessaan. Asiakkaan apuvälineiden käytön seurannalla varmistetaan myös se, että hänelle tarpeettomaksi osoittautuneet apuvälineet saadaan uudelleen luovutettavaksi. Saattaisi olla perusteltua ohjata oppaassa seurannan toteuttamistapaa ja -aikaa jopa apuvälineittäin.

Apuvälineen luovuttajien ajantasaista perehtyneisyyttä apuvälineistöön tulisi valvoa ja tarvittaessa edellyttää lisäkoulutusta.

6.2.2 Apuvälineen käyttäjän vastuu

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Luovutusperusteita tulee täydentää.

Kaikilla apuvälineen käyttäjillä ei ole riittävää fyysistä tai kognitiivista toimintakykyä vastata apuvälineen käytöstä edellä kuvatulla tavalla. Heillä ei välttämättä ole olemassa läheistä tai avustajaa, joka pystyisi huolehtimaan edellytetyistä toimista. Näille henkilöille tulee apuvälineen tarpeen arvioinnin yhteydessä luoda yhtenäinen toimintamalli esim. seuranta, jolla he saisivat tarvittavan palvelun apuvälineen käyttöön luovuttajalta. Tällaisella toimintamallilla pidennettäisiin yksittäisen apuvälineen käyttöikä ja -kelpoisuutta merkittävästi.

Lisäksi apuvälineen käyttäjän on pääsääntöisesti tavattava, kun apuväline luovutetaan hänelle käyttöön. Näin toimimalla voidaan apuvälineen käyttöön sovitusta asianmukaisesti. Apuvälineen luovutus muulle hakijalle kuin käyttäjälle edellyttäisi aina tapauskohtaista harkintaa.

Mikäli apuväline vaatii asennusta, se tulisi hoitaa luovuttajan toimesta. Esimerkiksi nousutuki vuoteen laitaa on asennettava täysin oikeaan ja yksilölliseen kohtaan, jotta asiakas hyötyy siitä.

Asiakkaan tulee saada apuvälineen käyttöohjeet ja käytönopetuksessa annetut ohjeet kirjallisesti tai sähköisesti, jotta ne ovat jatkossakin hänen tai häntä avustavien henkilöiden käytettävissä.

Lisäksi oppaan tulee mahdollistaa apuvälineen käyttäjän korvausvastuun sovittelu, jossa huomioidaan käyttäjän elämäntilanne, taloudellinen asema sekä apuvälineen vaurioitumiseen tai katoamiseen liittyvät olosuhteet.

6.3 Apuvälineen huolto/korjaus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Luovutusperusteita tulee täydentää.

Kaikilla apuvälineen käyttäjillä ei ole riittävää fyysistä tai kognitiivista toimintakykyä vastata apuvälineen huoltotoimenpiteistä. Heillä ei välttämättä ole läheistä tai avustajaa, joka pystyisi näistä huolehtimaan. Näille henkilöille tulee apuvälineen tarpeen arvioinnin yhteydessä luoda yhtenäinen toimintamalli esim. seuranta, jolla he saisivat tarvittavan palvelun apuvälineen käyttöön luovuttajalta. Tällaisella toimintamallilla pidennettäisiin yksittäisen apuvälineen käyttöikä ja -kelpoisuutta merkittävästi.

Asiakkaan tulee saada käyttöohjeet ja käytönopetuksessa annetut ohjeet kirjallisesti tai sähköisesti, jotta ne ovat jatkossakin hänen tai häntä avustavien henkilöiden käytettävissään.

Jos apuvälineen korjauksen tai huollon odotusaika on pitkä, tulee odotusajalla käytössä olevan apuvälineen vastata asiakkaan yksilölliseen tarpeeseen ja olla käyttökelpoinen hänen toimintaympäristössään.

Mikäli kyseessä on välttämätön apuväline kuten sähköpyörätuoli, tulee asiakkaalle aina luovuttaa odotusajaksi hänelle toimiva väliaikainen apuväline. Esimerkiksi ilman sähköpyörätuolia asiakas ei kykene hoitamaan työsuhteeseensa liittyvää työvelvoitetta, koska hän ei pysty siirtymään työpaikalleen.

Huollon tai korjauksen odotusajan ollessa lyhyt (tunteja tai yksi-kaksi päivää) asiakkaan tulee saada käyttöönsä apuväline tai muu ratkaisu, jolla hän suoriutuu välttämättömistä elämän toiminnoistaan.

6.4 Apuvälineiden kuljetus

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

6.5 Kaksoiskappale

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

Luovutusperusteiden kirjaus on selkeä ja ymmärrettävä.

Luovutusperusteisiin tulee kuitenkin lisätä esimerkkejä näistä tilanteista, jotta soveltaminen yhdenmukaistuu.

Esimerkki apuvälineen välttämättömästä ja säännöllisestä käytöstä: Yksin asuva henkilö, joka liikkuu vain rollaattorilla. Hän asuu hissittömän kerrostalon toisessa kerroksessa, jonne hän kulkee portaita tukeutuen voimakkaasti käsillään portaiden käsijohteeseen. Rollaattoria hän ei pysty kuljettamaan portaissa. Hänelle on luovutettava erilliset rollaattorit ulkona ja asunnossa liikkumiseen.

7. Oppaassa käytetyt käsitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

04 27 09 Lihastimulaattorit, ei ortooseina käytettävät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

-

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

05 Välineet taitojen harjoittamiseksi

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 15 Toiminnalliset hermo-lihasstimulaattorit ja hybridiortoosit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 09 Silmäripset ja kulmakarvat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

06 30 21 Silmäproteesit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

09 54 Sukupuolielämän apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 03 03 03 Kävelykepit, valkoiset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 23 Sähköpyörätuolit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

12 39 01 Opaskoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 Näkemisen apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 03 Valonsuodattimet (absorptiolasit)

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 01 Silmälasilinssit, 22 03 06 02 Kehykset

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 06 03 Piilolinssit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 09 Suurentavat lasit, linssit ja linssikoonpanot

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 03 18 Suurennuslaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 06 27 Kuulon apuvälineiden lisävarusteet, 22 06 90 01 Pantakojeet, 22 18 24 Radiotaajuuslähetinjärjestelmät

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 12 21 Kannettavat pistekirjoituksen muistiinpanovälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 27 16 Muistin tukena toimivat apuvälineet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 30 15 Lukutelineet ja kirjanpitimet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

22 33 Tietokoneet ja päätelaitteet

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

90 01 02 Avustajakoirat

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Kyllä

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

LIITE 2 Lääkinnällisenä kuntoutuksena korvattavat silmälasit

Ovatko kommentoitavat kappaleet ja luovutusperusteet selkeitä ja ymmärrettäviä?

Ei kommentoitavaa

Mikäli vastasit että ei, niin tee tähän ehdotus tekstin selkeyttämiseksi

-

Yleiset kommentit päivityksestä

Miten opasta tulisi kehittää jatkossa?

Etenevää sairautta sairastavalle on tärkeää, että apuvälinepalvelut järjestetään joustavasti, saumattomasti ja oikea-aikaisesti asiakkaan yksilöllisen tarvearvioinnin perusteella. Hankintasopimuksella hankitut apuvälineet eivät aina vastaa yksittäisen asiakkaan tarpeeseen. Näissä tilanteissa tehtävien asiakaskohtaisten ratkaisujen perusteista ja niihin liittyvien hankintojen tekemisestä tulee luovutusperusteisiin lisätä ohjeistusta, koska Terveyskylän Kuntoutumistalossa oleva ohjeistus ei ole riittävä.

Apuvälineen käytön opastuksen, ohjauksen, seurannan sekä korjaus- ja huoltotoimintaan tulee hyvinvointialueiden apuvälinepalveluissa osoittaa riittävät henkilöstö- ja talousresurssit. Kun asiakkaalle annetaan riittävä opastus ja ohjaus apuvälineen käytöstä luovutuksessa sekä seurataan systemaattisesti ja tarvittaessa jopa yksilöllisen suunnitelman mukaisesti käyttöä, saa asiakas parhaan hyödyn apuvälineestään. Erittäin tärkeää on aikaan saada toimivat ratkaisut ja käytännöt apuvälineiden huolto- ja korjaustoimintaan.

Aalto Anu
Neuroliitto ry